

## Tallár Ferenc FANYALGÓK FIGYELMÉBE

Az ún. demokratikus, vagy ellenzéki erők oldaláról többen is némi elégtétellel észrevételezték, hogy a január 2-i Operaház előtti tüntetés résztvevői nem vették át a Csize Zsolt és Udvarhelyi Tessza kezdeményezte rigmust: „Lakhatást, demokráciát, szolidaritás!” Valóban gyér volt a visszhang, némiképp magára hagyott, elbizonytalanodott a tömeg. Az „Orbán takarodj!” jobban ment volna, de az meg a színpad felől nem igazán kapott most felvezető támogatást. El lett szűrva valami? Nyilván így is lehet értelmezni az eseményeket. Én nem így értelmezem.



Occupy Wall Street 2011

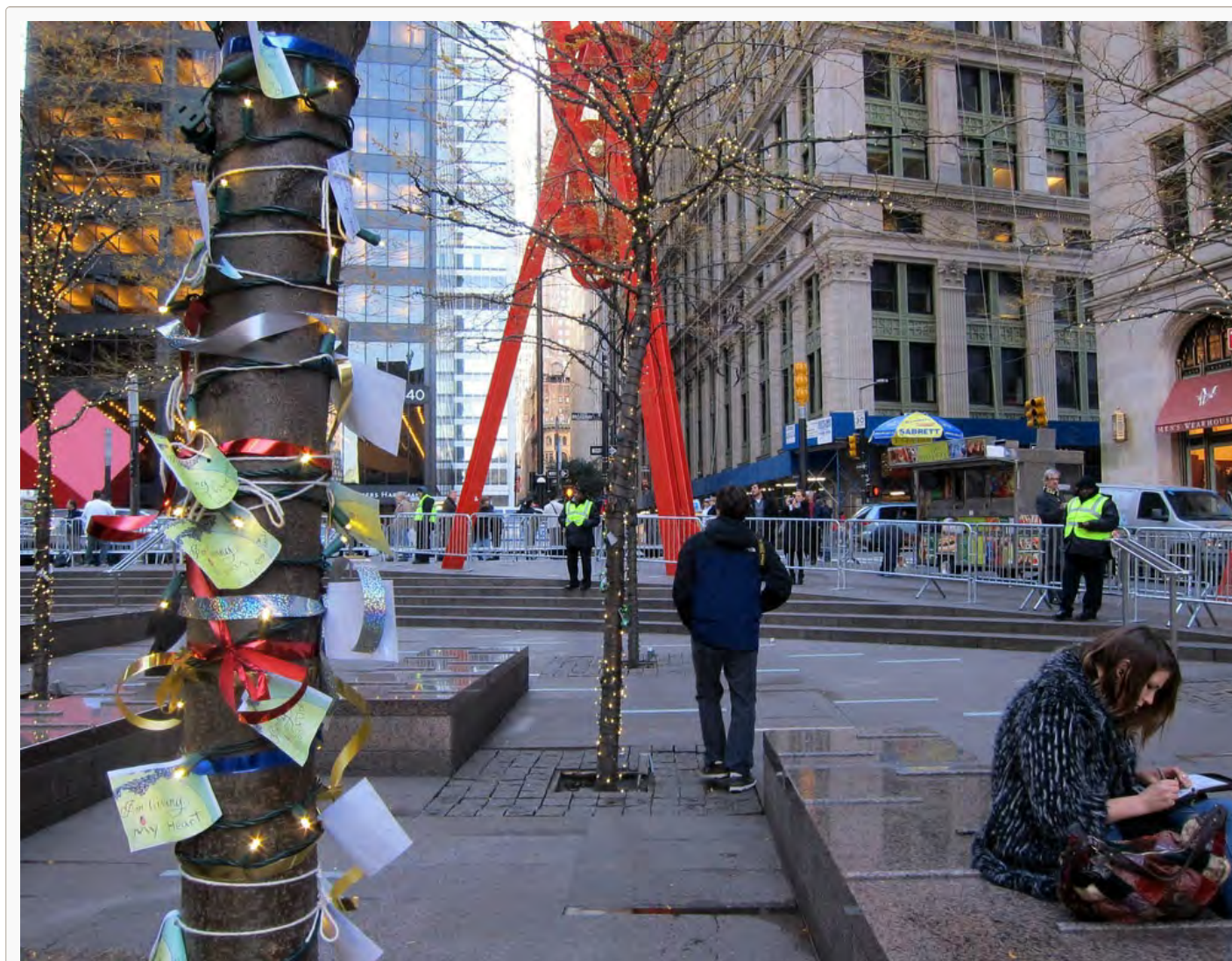
Vágó Gábor talán egy szónoklathoz hasonló beszédet tartott, a többiek azonban valami mást csináltak. Csize Zsolt és Udvarhelyi Tessza páros fellépését pedig minden bizonnyal tévedés lenne *szónoklatnak* nevezni. Mert mit csinál egy szónok? Magával akar ragadni, fel akar korbácsolni egy *tömeget*, azaz egy érdekei, jövedelmi-vagyoni helyzete, kulturális-politikai meggyőződése mentén egységessé vált, vagy egységessé tett embercsoportot, melynek homogenitása a szónok számára egyidejűleg kiindulópont és beteljesítendő cél. Az esetleges és kezelhetetlen oldalhajításokat, az individuális akaratokat és bizonytalanságokat félretolva, a szónok tovább homogenizálja a tömeget: *felmutatja* a közös célt, mindenki által követendő programot *ad*. A tömeg a sajátjaként elismert, programadó elit eszközeként – vagy hogy ne hangozzék olyan csúnyán: vehikulumaként – kínálja fel önmagát. Ő az erő, a gőz a mozdonyban, amit néhány jól kieszelt jelszóval fűt fel a karizmatikus vezér.

### nem egy tömeghez szólnak

Az Operaház előtti tüntetés felszólalói ebben az értelemben biztosan nem voltak szónokok. És – gondolom én – nem

azért, mert gyakorlatlanok a műfajban, hanem mert *elhatározták*, hogy nem egy *tömeghez* szólnak, hanem egy individualizált, sok szempontból bizonytalan és kaleidoszkopikus *sokasághoz*. Csiza Zsolt és Udvarhelyi Tessa párosa (eleve, hogyan szónokolhatna egy dialógust folytató páros?!) azt vitte színre egy iskoladráma eltökélt pedagógiájával, miként működhet együtt egyenrangú, de továbbra is különböző félként két (és több) olyan *személy*, akik a társadalmi struktúra, a jövedelmi és kulturális helyzet különböző, sőt ellentétes pontjairól érkezve, közös döntéshozatalra épülő, nem hierarchikus, hanem horizontális szerveződési formát hoznak létre.

A „demokratikus erők” politikusain és úgynevezett véleményformáló értelmiségén belül számosan akadnak, akik fanyalgó értetlenséggel fogadják a váratlan sikerességük ellenére is szervezetlennek, nemegyszer kaotikusnak tűnő megmozdulásokat. Ki és hogyan fogja – kérdezik – egységes tömeggé szervezni ezt a sokaságot, ki fog végre egységes és egységesítő politikai programot adni számukra? Úgy tűnik, nem akarják észrevenni, hogy a 2011 óta az egész világon terjedő – nálunk elsősorban az *Occupy Wall Street* kapcsán ismert – új társadalmi mozgalmak más szerveződési formát követnek. A hálózat, a *web* esetükben nem egyszerűen a szervezés eszköze, hanem a tüntető sokaság *létezési módja*.



Occupy Wall Street 2011

Graeber, az OWS egyik legismertebb értelmiségi figurája „prefiguratív politikáról” beszélt: hogy a közvetlen demokrácián, a konszenzusos döntéshozatalon, a kreatív ötletek sokszínűségén alapuló, decentralizált, hálózatos együttműködés megtapasztalása és megélése, az új szolidáris-közösségi létforma kikísérletezése maga az elérhető legnagyobb eredmény. Az új társadalmi mozgalmak elsősorban talán nem is arra törekszenek, hogy engedményekre kényszerítsék a fennálló politikai rendszert. Számot vetve a neoliberais korszak pusztító hatásaival, a hagyományos társadalmi szolidaritásformák szisztematikus lerombolásával, inkább új létezési formát kínálnak az atomizált,

identitását veszített, kaotikus készleteseinek kiszolgáltatott sokaság számára: bepillantást adnak a politika radikálisan új formájába. Megélhetővé teszik, milyen lesz az a – kis darabkájában itt és most elkészült – világ, amelyben szabad emberek, egy szolidaritásközösség tagjaiként, maguk hozzák meg a sorsukat érintő döntéseket.

## **kár volna becsapni magunkat**

Félreértések elkerülése végett: tudom én, hogy sok, alkalomadtán vállaltan sok ebben az *utópikus* mozzanat. Az önszerveződő közösségek állam és pártok nélküli, anarchisztikus társadalmá meglehetősen álomszerű képződmény. Az iszonyatosra növekedett vagyoni különbségek és vele a szegénység visszaszorítását, a munkanélküliség hathatós kezelését, a reménytelenül elmaradott, szegénységgel, munkanélküliséggel és szegregációval sújtott térségek felzárkózását, és általában a szegregáció megszüntetését nem igazán tudom elképzelni a politikai közösség normatív önkormányzatát gyakorló állam hathatós politikai beavatkozása, alkalomadtán pozitív diszkriminációja, a központi elosztási rendszer aktivitása nélkül. És persze, hogy hiba lenne elfeledkezni a *képviselési demokrácia*, ha tetszik a *pártok* szerepéről. A *közvetlen demokrácia ugyanis* nemcsak sok szabadidőt követel, de olyan képességeket, a kreativitásnak olyan fokát is feltételezi, amellyel – kár volna becsapni magunkat – ma, a mi messzemenően immobil társadalmunkban elsősorban a rendszerváltás és a globalizáció győztesei, az ún. „kreatív osztály” tagjai rendelkeznek. Épp a legkiszolgáltatottabbak azok, akik az együttműködés és a szolidaritás közvetlen formáin túl *jelenleg* rászorulnak a képviselési intézményes közvetítéseire.

Szóval van, persze hogy van létjogosultsága azoknak az igényeknek, melyek átfogó politikai programot, az állammal, a pártokkal, a képviselési rendszerrel, ne adj isten az – épp szétesőben lévő – Európai Unióval kapcsolatos elképzelések felvázolását várják: politikai programot. Csak azt nem értem, miért bántja, sérti, sőt dühíti a fanyalgókat, hogy az új társadalmi mozgalmak más úton és más felől, a demokratikus önszerveződés új formáival átítatott civil társadalom kiépítésének kísérleti formáival látnak hozzá a jelenlegi rendszer lebontásához, és egy „normális” politikai közösség felépítéséhez. Ha a szokásosnál is rosszabb kedvem van, arra gondolok, talán mert most is olyan politikai tér lebeg a fanyalgók szeme előtt, melybe továbbra is csak karizmatikus vezérek és homogenizált tömegek nyernek bebocsátást. Mert továbbra is az üzletkötéssé degradált politikában, a nagyvállalattá züllött államban, szóval háttéralkuk olyan kabinetpolitikájában gondolkodnak, mely nem tudja, de nem is akarja elviselni a demokratikus önszerveződés új formáit kimunkáló civil társadalom kontrollját.

Hisz amúgy miért ne férne el egymás mellett politika és civil társadalom, közvetlen és képviselési demokrácia, száraz szakértelem és utópikus energia?